

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

FONDATOR:
ION S. CODREANU
Avocat

DIRECTOR:
DEM. I. DOBRESCU
Președintele Uniunii Avocaților

COMITETUL DE REDACȚIE:

Traian Alexandrescu, Decanul Baroului de Ilfov; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat; **Iosef G. Cohen** Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat; **Gr. Conduratu**, Avocat; **N. Jac Constantinescu**, Președinte la C. de Apel București; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat; **René Demogue**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar universitar, Membru în Consiliul de disciplină al Baroului Ilfov; **D. Gălășescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat; **Alfred Juvara**, Profesor Universitar, Avocat; **Ștefan Laday**, Președinte la Consiliul legislativ; **I. Gr. Periețeanu**, Directorul Bibliotecii Marilor Procese, Avocat; **Emil Stan Rappaport**, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia; **C. Sipsom**, Profesor Universitar; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ; **Gr. L. Trancu-Iași**, fost Ministru, Avocat; **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar; **Al. Velescu**, Dr. în Drept, Avocat; **Albert Vahl**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris.

SECRETAR DE REDACȚIE:

E. C. Decusară, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticeii Judiciare

S U M A R

— *Curierul luni Iunie*: Divorțul alienaților. Paradoxul dela Lyon. Numărul jubilar al „Curierului Judiciar”. Anul jubileurilor juridice. Când juratul nu vrea să jure. Ascultând pe Josserand, de Eugen Petit.

— Termenul de apel în comerț, de N. Ciurea, președinte la Curtea de apel București.

— Care este termenul de apel în materie comercială sub legea de accelerare azi în vigoare? de avocații Victor Fintea și H. Strulovici;

— Daunele morale în materie de presă. Interpretarea art. 59, 40, 42 și 55 Legea XIV 1914 aplicabilă în Ardeal, de Dr. Carol Nesselrode;

— Discursul d-lui av. Alfons Herovanu la banchetul oferit de Facultatea de Drept din Iași, d-lui prof. L. Josserand.

— Proces verbal de flagrant delict silvic, de L. S. Belcin.

JURISPRUDENTE:

— Curtea de apel București s. IV: *Soc. Aurifera, faliment* (Faliment. Dacă Societățile miniere și petrolifere sunt comerciale și pot fi declarate în stare de faliment), cu o *Notă* de judecătorul Stelian Ionescu.

A apărut:

COLECȚIA DE LEGI ȘI REGULAMENTE, editate de CONSILIUL LEGISLATIV, *Volumul VIII P. I. A Legi 1 Ian.—3 Iulie 1930*. Depozit la Curierul Judiciar. LEI 200.—

A apărut: Vol. I, literile A. B. C. și D., **DICȚIONAR DE DREPT ALFABETIC**, de *C. N. Toneanu*, fost consilier de Curte și Procuror general, avocat, cuprinzând toată Doctrina și Jurisprudența română și streină până la finele 1930, aranjată și sistematizată cu trimiteri la izvoarele de unde s'au luat.

Volumul cuprinde 370 pag. lucrat cu petii.

Pretul 290 lei

CURIERUL LUNEI IUNIE

VI

Divorțul alienaților. — Paradoxul de la Lyon. — Numărul jubilar al „Curierului Judiciar”. — Anul jubileurilor juridice. — Când juratul nu vrea să jure. — Incă un profesor de drept civil care nu șomează. — Ascultând pe Josserand

Divorțul alienaților. Printre motivele de divorț, codul civil nu enumeră și acela al alienației unuia dintre soți. Astfel că judecătorii nu ar putea admite divorțul pentru acest motiv de fond. Dar mai este și o dificultate de procedură, căci soții trebuind să se prezinte în persoană înaintea instanței și să stăruie în acțiunea lor, aceste formalități implică pentru ambii o stare de perfectă conștiință.

Totuși, dacă motive de umanitate împiedică procedura divorțului față de soțul bolnav, altele, tot atât de puternice, — de igienă socială — cer ca soțul sănătos să nu fie lipsit de un tovarăș a cărui necesitate i-o impune natura (1). Mai mult încă, odată ce unul din soți este atins de o gravă boală, care face imposibilă conviețuirea, scopul căsătoriei devine în totul denaturat; căminul conjugal pierde din farmecul lui, iar copiii născuți dintr'o asemenea căsnicie nu pot fi decât elemente nesănătoase, pe urma cărora societatea ar avea de suferit.

Iată de ce, parlamentarii francezi Maurice Colin și Violette, în anul 1906, iar mai recent, Palmade și André Hesse, au propus o lege pentru a se admite

*) De această necesitate a ținut seama a IV-a secție a Trib. Senei, când a hotărât la 1 Aprilie 1926 că adulterul soțului nu este o cauză de divorț, atunci când femeia reclamantă a refuzat să aibă relațiuni cu dânsul.

și boala mintală a unuia dintre soți printre motivele de divorț.

Profesorul Jossierand (Cours de droit civil français, t. I, no. 924), ocupându-se de această problemă, arată că ne găsim în fața a două concepțiuni cu totul deosebite :

1. Dacă considerăm divorțul ca o sancțiune a lipsei de îndeplinire a obligațiilor născute din căsătorie, cum nu se poate face nici o vină nenorocitului alienat, celalt soț nu are motive să ceară divorțul. Aceasta este sistemul francez, ca și cel român.

2. Dar „într'o altă concepție, divorțul apare ca desnodământul unei situații fără altă eșire omenească posibilă, atunci când căsătoria nu mai poate realiza scopul în vederea căruia a fost contractată; este sistemul obiectiv; raportul conjugal fiind alterat în esență, ruptura lui se impune, fără a fi locul să se cerceteze dacă o greșală s'a săvârșit”. Acesta este sistemul german și cel șviterian, care însă ambele nu fac vreo deosebire între alienația mintală și alte boli grave cum este tuberculoza.

D-l Joeserand socoate că în Franța opinia publică, bazată pe vechea civilizație se opune la o asemenea soluție; că datorită unui soț atunci când celalt se îmbolnăvește, este mai curând de a-l îngriji decât de a-l părăsi.

Problema aceasta a devenit de domeniul actualității, în cursul unei precedente, când tribunalul civil al Senei, a admis divorțul cerut de către un lucrător parisian Puiles, contra soției sale, care se afla internată de cinci ani într'o casă de sănătate. Ziarele parisiane, cari aduc vestea, dau amănuntul că magistratul care a fost delegat să asculte la azil pe d-na Puiles, cu prilejul încercării de reconciliere, „nu a putut să culeagă dela dânsa decât bolboroseli neînțelese”.

De altminteri, tribunalul Senei eludează problema alienației, admitând divorțul pe motivul că soția a adresat injurii și lovit pe soț, înainte de a fi internată în azil.

După părerea noastră, judecătorii francezi, au trecut cu prea multă ușurință peste principiul că alienatul chiar cel neinternat, fiind lovit de o incapacitate naturală tot atât de absolută ca și cea a copilului, nu poate figura ca parte într'un proces.

Mai mult încă, dacă într'o afacere civilă obișnuită, minorul este reprezentat în mod legal prin tutorele său, cu totul alta trebuie să fie situația curatorului unui alienat interzis în procedura divorțului, procedură care în mod obligator impune prezentarea în persoană a ambilor soți.

Soluția cea mai bună nu poate veni deci decât dela legiuitor.

* * *

Paradoxalul profesor dela Lyon, este d-l Emmanuel Lewy, care predă la Facultatea de drept unul din cursurile de drept civil. Mi-a fost profesor de procedură civilă și îmi amintesc despre cursurile lui

că erau mai mult distractive, decât instructive. De o inteligență remarcabilă, el și-o puna toată în discutarea și mai ales ridiculizarea controverselor, susținând păreri cele mai îndrăznețe. Relativ la orice problemă de drept, după ce arată opiniile cunoscute în doctrină, începea apoi să înșire nenumărate alte păreri ce s'ar mai putea susține, însoțindu-le pe fiecare cu cele mai convingătoare argumente. Nici odată nu puteai ști dacă vorbește serios sau glumește. Aveam impresia că-și bate joc nu numai de studenți, dar de toată lumea, și teama îmi este că aceasta nu era numai o simplă aparență.

Nu de mult, acest profesor emițând părerea că „Dreptul nu există”, unul dintre studenți s'a ridicat și întrerupându-i demonstrația i-a declarat :

— „De oarece d-voastră sunteți de părere că Dreptul nu există, noi nu avem ce învăța la această facultate și plecăm cu toți!”. Zis și făcut. Intreaga clasă, defilând în *monom* (adică unul câte unul) prin fața catedrei, a părăsit sala. Impasibil, profesorul privea scena cu ochii lui răzători și șireți.

Altă dată, tot d-l Lewy demonstră că „vânzarea este un contract prin care vânzătorul transmite cumpărătorului, drepturi pe cari nici el vânzătorul nu le are” (*).

Regretatul Garraud, celebrul penalist, care era și un mare avocat, om foarte serios, cumpătat, spirit conservator, nu pierdea nici un prilej să nu puie la punct pe zburdalnicul său coleg Lewy. Astfel într'o zi, pe când acesta din urmă susținea că lumea se interesează de teoriile lui, cari i-au făcut o adevărată faimă, Garraud îi spuse cu vocea lui gravă :

— „Este foarte ușor pentru oricine să se facă re-marcat, căci nu are decât să îmbrace o jiletcă pe „dos și să iasă astfel pe stradă...”

La un banchet, dat mi se pare în onoarea judecătorilor Camerei de comerț, din Lyon, — d. Levy ridică un toast prin care, jumătate în glumă, jumătate în serios, încercă din nou să dovedească inexistența dreptului. Dar nu apucă bine să se așeze pe scaun și titanul Garraud luă cuvântul.

— „Când cineva are onoarea de a îmbrăca haina „cu care oficiază un sacerdoțiu, bunul simț trebuie să-i impuie a lăsa măcar pe alții să creadă că acel „cineva este convins de adevărul misiunii lui...”

Levy? Foarte înalt, subțire, figura blondă lungăreață, emaciată; mustața mică pe gură și un cioculeț. Dar ce privire șireată, sclipitoare de inteligență!

Este geniul paradoxului.

Eu îmi închipuiam că o astfel de înfățișare trebuie să aibă demonul.

* * *

*) Vezi Em. Lewy: *Introduction au droit naturel*, ed. de la Sirène, Paris. Cum drepturile nu sunt obiecte, ci numai idei, cineva poate transmite drepturi pe cari nu le are. Creștința creează dreptul, etc. etc.

Numărul jubilar al „Curierului Judiciar”, constituie un adevărat eveniment în lumea juridică, care nu poate fi trecut sub tăcere în această rubrică.

A fost o adevărată surpriză, întrecând toate așteptările, chiar ale acelor cari cunoșteau perfecțiunea tehnică la care a ajuns stabilimentul grafic din str. Artei și erau convinși de talentul deosebit al organizatorului său, venerabilul părinte al acestei reviste, d. Ion S. Codreanu.

Meritele tehnice se întrec însă cu cele redacționale, căci rare ori s'au văzut atâtea nume de juriști cunoscuți: actualul și foști miniștri de justiție, profesori universitari străini și români, înalți magistrați, avocați celebri, semnând studii de drept și închinări festive, într'unul și acelaș volum, sub cea mai artistică copertă.

La începutul fiecărui articol, fotografia autorului, iar în josul lui litografia semnăturii.

Este încă un mijloc pentru cimentarea legăturilor dintre toți cei adunați prin comunitate de ideal în jurul publicațiilor noastre juridice, de a-i face să se cunoască mai bine, reușind astfel să dispară distanța, care nu ar trebui să existe între dânșii.

Harnicul nostru prieten, d. Codreanu, care și-a consacrat o viață întregă — bine împlinită, — toată activitatea lui în folosul progresului științei dreptului, și-a legat astfel numele de un adevărat monument cultural. Monumentul este — e drept — din hârtie, dar va rezista mai mult decât ar fi fost cioplit în piatră. Căci, hârtia închide gândul omului, care — spre deosebire de corpul lui — poate rămâne etern, atunci când a îmbrăcat haina tiparului, iar o carte se păstrează mai bine în bibliotecă, decât inscripția de pe lespedea de piatră, menită să fie ștersă de ploaie și vânt.

De ce oare natura ne dușmănește într'atât în cât pare că vrea să distrugă tot ce face omul?

* * *

Anul jubileelor juridice este desigur acela prin care trecem, căci și o altă valoroasă publicație, revista „*Dreptul*”, împlinește 60 de ani de laborioasă și utilă existență. Dispunând de mijloace materiale mai modeste, această revistă este însă simpatizată pentru că, fiind și cea mai bătrână, reprezintă tradiția. În prezent, cași în trecutul ei strălucit, ea stă ca dovadă de ce minunate rezultate poate da munca pricepută, atunci când este animată de focul sacru, care în două generații consecutive trece dela tată la fiu, dela venerabilul bătrân d. B. P. Rădulescu la fiul său, Siliu Rădulescu, distinsul și harnicul nostru coleg dela Curtea de apel din București.

În sfârșit, „*Pandectele Române*”, mult mai tânără, deoarece nu are decât vârsta unei fetițe de clasa IV-a primară, își serbează cei zece ani de laborioasă și utilă activitate. În acest scurt timp, revista a reușit să-și ducă faima ei, chiar peste hotarele țării...

Având numeroși colaboratori, aleși din lumea ba-

rourilor, a universității și a judecătorilor, această publicație la înălțimea celor similare din apus, este datorită în definitiv tot unui singur om, care a conceput-o, i-a dat naștere și veghează zi și noapte la regulata ei apariție. El știe să aleagă elementele capabile de a produce în această materie și stimulează cu verbul lui hotărât — care nu admite replică — energiile pe cale de a sombra în descurajarea și lăncezeala generală a unei epoci ce îndrumează toate activitățile către năzuințe numai de ordin material.

Din constatările făcute mai sus, rezultă că publicațiile juridice — cași toate cele de natură științifică — rezistă și se impun numai atunci când au la baza lor, un adevărat animator, pasionat de cultură, doritor de a le încuraja și răspândi, dezinteresat de beneficii materiale, pe cari dacă le urmărește, nu o face decât tot în folosul îmbunătățirilor necesare acestor reviste. Căci — și nu este un secret pentru nimeni — numele strălucite adunate pe coperti, nu sunt decât un mijloc de atracție, căci adevărata viață a revistelor nu o dă aceste comitete de formă. Viața reală a revistelor porcede dela animatorii lor adevărați, dintre cari unii au chiar modestia de a rămâne anonimi.

Lor însă li se cuvine toată recunoștința noastră, pentru că din sacrificiul lor folosim numai noi, mulțimea de colaboratori și de cititori, uniți într'un singur gând, acela de a vedea pășind înainte știința dreptului în țara românească. După astfel de pași, se judecă civilizația unui popor.

Iată pentru ce, un volum omagial ca acela pe care îl pregătesc d-nii Grig. Ferechide, consilier la Inalta Curte de Casație, Traian Alexandrescu, decanul baroului de Ilfov și N. Georgean, colegul nostru dela Curtea de apel din București, nu poate fi decât bine venit. Deși el este numai o mică și slabă manifestare a celor mai adânci și justificate sentimente de admirație și recunoștință, va constitui cea mai nimerită încurajare pentru cel sărbătorit.

Numele lui? El este pe toate buzele și unele considerații de moment mă împiedică a-l scrie aici.

* * *

Când jurații sau unul dintre dânșii nu vrea să jure, procesul trebuie amânat. Căci ar fi în contra disp. art. 357 pr. pen. ca juratul să nu jure, în fața „lui Dumnezeu și a oamenilor...”; ultimul alineat prescrie îndeplinirea acestei formalități sub pedeapsă de nulitate.

La Curtea cu juri franceză din Seine et Oise, în ziua de 10 Mai a venit spre judecare procesul unui tânăr persan care și-a asasinat mătușa.

După constituirea juriului, președintele pronunță formula jurământului, urmând ca cei 12 jurați să declare rând pe rând „Jur!”. Când veni rândul celui de-al 7-lea jurat, acesta răspunde liniștit:

— „Jur, dar nu în fața lui Dumnezeu.

— „Cum? — îl întrebă președintele.

— „Jur, dar nu în fața lui Dumnezeu!

— „D-ța nu ai dreptul să aduci nici o restricție jurământului. Fă bine și spune numai atât: „Jur!”

— „Jur, dar nu în fața lui Dumnezeu”, se încapățină juratul pentru a treia oară, fără însă a-și pierde calmul.

Curtea fu silită să amâie judecarea afacerii în sesiunea următoare, fără însă a lua vreo măsură în contra juratului recalitrant.

O astfel de sancțiune ar fi fost posibilă? De sigur că da. Iată considerentele unei decizii a Curții cu jurați din Marna, cu data de 17 Iulie 1899:

„Considerând că jurământul impus juraților este în acelaș timp un act civil și religios conținând un angajament precis înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor.

„Că dacă, prin aplicarea principiului libertății religioase, fiecare are dreptul a presta jurământ după formule prescrise de cultul său, elementul religios nu poate, sub pedeapsă de nulitate, să fie eliminat din formula jurământului.

„Considerând că lipsa de credință religioasă nefiind prevăzută de lege printre cauzele cari dispensează pe cineva de funcțiunile de jurat, nimeni nu s'ar putea sustrage dela îndatoririle acestor funcțiuni, nici prin urmare, dela penalitatea prevăzută pentru cazul când refuză să le îndeplinească”.

Pentru aceste motive și pe baza art. 396 codul pr. pen. francez (art. 288 român), Curtea cu jurați din Marna a condamnat pe juratul recalitrant la 500 lei amendă.

Noi socotim însă că într'adevăr, elementul mistic nu are ce căuta în jurământul unui om care este lipsit de orice credință religioasă. Și cum, în prezent, jurământul juraților prin formula lui se referă și la credința în Dumnezeu, acei cari într'adevăr nu o au, ar trebui excluși din numărul juraților.

Formula după care s'ar face această eliminare, și modul cum se va putea dejuca planul acelora cari vor încerca să scape de îndatorirea de a fi jurat, pretextând lipsa unei credințe religioase, rămân a fi hotărâte de legiuitor.

De altminteri un cetățean lipsit de credință religioasă, un om pe care toată lumea îl cunoaște și îl țintuiește, după expresia cunoscută ca „lipsit de orice Dumnezeu!”, este nedemn de a judeca faptele semenilor săi.

* * *

Incă un profesor de drept care nu șomează, este d. Florin Sion, harnicul civilist dela facultatea din Iași.

Incepând din anul 1914, cu interesantul studiu pe care l'a întocmit încă de pe când frecventa cursurile regretatului său profesor D. Alexandresco, asupra poetului „Mihail Eminescu, ca economist” și până în prezent, d-sa a dat la iveală peste 30 lucrări juridice, unele publicate în volume aparte, iar altele în diferitele noastre reviste juridice.

Cu prilejul conferințelor făcute la Iași de către decanul facultății de drept din Lyon, d. Louis Josse-raud, pe care cunoscutul profesor de la București. d. Plastara, l-a supranumit *părintele teoriei abuzului de drepturi*, d. Sion a vulgarizat această teorie, tipărint'o în broșură, care a împărtășit lumii juridice cercetările pe cari d-sa le-a făcut asupra materiei în cursul anului trecut și pe care le publicase în revista „Justiția” din Iași. După ce expune în sinteză teoriile celebrului profesor dela Lyon, d. Sion arată criticile aduse concepțiilor acestuia de către profesorul Charmont dela Montpellier, observațiile d-lui H. Capitant și în special „manifestarea cea mai energică” a d-lui E. Ripert. Lucrarea aceasta, care se termină — cum se cuvenea — prin cercetarea abuzului de drept în jurisprudența și legislația română, constituie un complect rezumat al întregii probleme, pe care astăzi nici unui jurist nu-i mai poate fi iertat să o ignoreze.

Dar d. Sion a început și publicarea cursului său de drept civil și în această lucrare, complectă, limpede și la curent cu toate teoriile noi și jurisprudență, dă întreaga măsură a puterii sale de muncă și pătrundere.

Ce este mai original în acest curs, consistă din aceia că profesorul dela Iași convins că în general definițiile nu definesc nimic, că ele sunt foarte greu de reținut și mai ales de înțeles, le-a înlăturat cu desăvârși.e. Aceste definiții, cari încarcă în mod inutil memoria studenților, d-sa le-a înlocuit cu explicația *naturei juridice* a fiecărei instituțiuni, noțiuni mai mult de judecată, astfel că pe de-o parte nu se pot ușor uita, iar pe de alta servesc la rezolvarea tuturor controverselor ce se ivesc în calea juristului care cercetează problemele de drept. Intregul curs al anului întâi de drept (noțiunea de drept, legi, persoane: determinarea lor și dreptul familiei, cu căsătoria și divorțul), este pus la curent cu jurisprudența noastră, locul de căpetenie fiind ocupat de opera instanțelor ieșene.

Istoricul Codului nostru civil și principalele diferențe cu cel francez, datorită în mare parte criticelor lui Marcadé, formează primul și nu cel mai puțin interesant capitol. Teoria nulităților actelor în materia codului civil este tratată amănunțit și paralel în dreptul civil ca și în procedura civilă, astfel că în modul acesta se evită confuzia pe care o fac unii — chiar și de acei cari au încetat de a fi de mult studenții — între ambele domenii.

Un curs complect de drept civil este o lucrare de *longue haleine* și ca să fie dus până la capăt se cere din partea celui care-l întreprinde, în afară de cultură și talent, o mare perseverență dublată de aceeași putere de muncă. Cum d. Sion a dat dovezi de toate aceste calități, sunt sigur că urmând exemplul marelui profesor D. Alexandresco, al cărui elev favorit a fost, ne va oferi în cel mai scurt timp cele trei volume clasice de drept civil, podoabă a ori-

cărei bibliotecă, după care își va consacra activitatea unei opere mai vaste...

Tinerețea unui profesor universitar, având calitățile subliniate mai sus, permite toate speranțele.

* * *

Ascultând pe Josserand am trecut prin duioase și totuși plăcute senzații, din acele cari trezesc în noi amintirile trecutului, odată cu regretul că ceia ce a fost nu are să mai fie și că în curând chiar nu are să mai fie *nimic*.

...Ani de zile înapoi, cu stilo-ul în mână, luând grăbite note la cursul de drept civil al profesorului preferat. Amfiteatrul cel mare dela facultatea de drept din Lyon, era neîncăpător pentru mulțimea cosmopolită de studenți atrasă de cursurile tânărului a-gregat Josserand. Încă de pe atunci se șoptea despre dânsul că promite mult și „are să fie mai tare decât Planiol!” — ceia ce nu era puțin lucru.

Astăzi, deși părul și mustața i-au trecut la albul zăpezii dela negrul de corb de altă dată, aceiași vioiciune i-a rămas în privire și gesturi, aceiași tinerețe a păstrat în voce.

Atât de mult mă năpădesc amintirile, încât mie greu să urmăresc șirul conferinței, care totuși se desfășoară limpede. Din când în când, uit prezentul și caut înaintea mea caetul în care altă dată îmi scriam notele... Repede îmi reviu în fire, cu un fior de regret. Câtă deosebire între ceia ce simt eu în aceste momente și ceia ce aude și vede publicul așezat pe bănci, alături cu mine! Vorbele profesorului clare, martelate, — aproape silabisite — pentru ca studenții să le poate nota mai bine, — mie îmi răscolesc adânc sufletul, pe când la ceilalți le procură o simplă plăcere intelectuală.

Aplauze. Vraja s'a sfârșit. O singură realitate: profesorul meu de altă dată, este la tribună în picioare, alb, zâmbitor, blând. El face semn publicului să se liniștească. Simt o mare jenă, o neliniște, prevăzând că are să se întâmple ceva cu mine. El mulțumește ieșenilor intelectuali pentru buna primire ce i-au făcut, constată cu satisfacție afinitatea de rasă între cele două popoare surori și după ce aduce elogiul meritate profesorilor facultății noastre de drept, adaogă căutându-mă cu ochii în sală:

— „J'ai eu le grand plaisir de retrouver ici, une „de mes vieilles connaissances, mon ancien élève, „qui...”.

Nici odată nu m'am simțit mai intimidat...

EUGEN PETIT.

Consilier la Curtea de Apel Iași

Termenul de apel în Comerț

Sub acest titlu, ultimul număr al „Curierului Judiciar”, publică o critică a soluției dată de mai multe secții ale Curții de Apel București, în interpretarea textului art. 32 leg. acc. (1929).

Critica, semnată de o ilustrațiune a baroului, pune în discuție unele argumente ale notei ce am scris în luna Aprilie și care a apărut în numărul 17 al acestei reviste.

Atenția dată acestei note, mă obligă la o complectare:

Decizia adnotată — stabilește că termenul de apel în materie comercială, începe a curge potrivit disp. art. 904 c. com. pentru hotărârile date contradictor dela pronunțare și nu dela comunicare.

Soluția se întemeiază pe textul art. 32 leg. acc. care prevede că termenul se va socoti dela pronunțarea hotărârei, atunci când legi sau dispoziții speciale prevăd aceasta și pe art. 904 c. com. care prevede cazul textual pentru sentințele date contradictoriu.

Se socotește acest argument simplist; noi îl credem însă și peremptoriu, pentru că evidența nu are nevoie de argumentare:

Când un text de lege vorbește de legi sau dispoziții speciale, nu s'a putut referi decât la cele pe care doctrina le socotește ca atare.

După cum lege specială este aceea care reglementează drepturile proprietarilor, sau legea de prelungirea contractelor de închiriere, tot așa nu poate fi altfel legea care reglementează raporturile comercianților și actele de comerț. Ambele privesc anumite persoane și anumite raporturi de drept.

Nu e nevoie de teorii și erudiție, rațiunea nu poate hotări altfel.

În nota mea, nu am căutat să amplific argumentarea deciziei, ci am crezut să pot arăta că legiuitorul, din 1929, a modificat textul art. 41 al leg. acc. din 1925, reducând unificarea numai la durata termenului.

Am socotit că această modificare era în legătură cu întreaga economie a legii din 1929 și cu necesitatea înlocuirii legii din 1925.

M'am întrebat, de ce legiuitorul nu a mai vorbit în legea din 1929, de „procedura unificată” din vechiul art. 53?

De ce nu a lăsat aplicarea legii accelerării și în apel la tribunale, cum făcuse în 1925 și de ce în loc de „materiale pentru care prin legi s'a instituit o procedură specială” — din vechiul art. 53 (al. a) legiuitorul din 1929 a pus în noul art. 32 „legi speciale?” Nu e oare o vădită intențiune de a restrânge aplicarea dispozițiilor procedurii de accelerare?

În legătură cu această părere îmi îngădui să reproduc textul art. 32 al leg. acc. din 1929, care ne preocupă: art. 32. Termenul de apel în materie contencioasă civilă și comercială este de 15 zile, chiar și în cazul când prin legi sau dispoziții speciale se prevede alt termen.

El curge dela data comunicării hot. supuse apelului, afară de cazul când prin legi sau dispoziții speciale se prevede că se va socoti dela pronunțarea hotărârei.

Ultimele cuvinte din aceste două aliniate, conțin o antiteză.

Primul aliniat generalizează (unifică), al doilea restrânge, iar cuvintele: „*se va socoti dela pronunțarea hotărârei*” reprodus aproape textul art. 904 c. com.

Critica mai invocă aplicabilitatea legii din 1925, credem că față cu dispozițiile articolului „unic” din legea 1929, cât și cu textul art. 72, care zice: „Dela data punerii în aplicare a legii de față, se abrogă dispozițiile legii din 19 Mai 1925 (punct), aceasta din urmă lege numai poate fi utilizată.

Mai mult chiar, ultima parte a art. 72 care abrogă dispozițiile contrare din procedurile în vigoare, dovedește că legea din 1929 se leagă direct cu acele proceduri, fără a se mai intercala legea din 1925; — iar art. 32 leg. acc. nu are o disp. contrară articolului 904 c. com. pentru că exceptează legile speciale.

Iată dar argumente de pur text și principii nediscutate, care vin în sprijinul soluției ce am socotit justă.

Rămâne să mai relevăm un argument de ordin subiectiv: că unii — probabil sub impresia vechiului art. 41 — au declarat apeluri tardive, pierzând beneficiul ultimei instanțe, de fond. E un argument, căruia nu-i putem tăgădui realitatea; el poate sprijini impresionant o critică; ce păcat însă că cele mai îndrăznețe tendințe ale dreptului pozitiv, nu ne îngăduie să sprijinim pe el o hotărâre judecătorească!

N. CIUREA

Președinte la Curtea de Apel București

23 Mai 1931.

Care este termenul de apel în materie comercială sub legea de accelerare astăzi în vigoare?

O recentă jurisprudență a Curții de Apel din București (trei secțiuni s'au pronunțat în acelaș sens) a stabilit că în „materie comercială se aplică dispozițiunile al. 2 de sub art. 32 al legii de accelerare azi în vigoare, în privința datei dela care începe a curge termenul de apel prevăzut de al. 1 al aceluiaș articol.

În consecință a decis că sunt aplicabile dispozițiunile art. 904 al. 2 din c. com. care prevede că acest termen începe pentru sentințele date în contradictor, din ziua pronunțării lor (1).

Această jurisprudență a provocat o vie surprindere printre avocați, de oarece soluțiunea dată nu pare a fi deloc justificată și mai ales felul în care se răpește justițiabililor un grad de jurisdicțiune nu poate fi compensat prin satisfacțiunea pe care o capătă principiul de celeritate care trebuie să fie la baza legiuirii comerciale și căruia Curtea de Apel îi închină jurisprudența sa.

Cum motivează Curtea soluțiunea dată?

Legea de accelerare a judecăților în vigoare astăzi.

1) *Curierul Judiciar* No. 17 din 17 Mai 1931, p. 269, Curtea de Apel din București, S. IV, dec. 26 Iunie 1931.

după ce prin al. 1 al art. 32 stabilește că termenul de apel în materie contencioasă, civilă și comercială este de 15 zile, spune în al. 2.

„El curge dela data comunicării hotărârei supuse apelului, afară de cazul când prin legi sau dispozițiuni speciale se prevede că se va socoti dela pronunțarea hotărârei”.

Cum, spune Curtea, acțiunile comerciale sunt guvernate de procedura specială a Codului Comercial, cum scopul legiuitorului a fost de a accelera introducerea apelurilor comerciale, prin derogare dela dreptul comun, a menținut dispozițiunea specială din art. 904 al 2 c. com. care prevede că în această materie termenul de apel curge din ziua pronunțării când părțile au fost față și din ziua comunicării pentru sentințele date în lipsă.

Cu alte cuvinte se reinviază dispozițiunile art. 904 al. 1 și 2 pe care toată lumea le considera abrogate.

Întrădeavăr sub împériul dispozițiunilor acestor texte termenul de apel în materie comercială era de 30 zile termen care curgea dela pronunțare când părțile fuseseră de față sau dela comunicare când una din părți lipsise.

Acesta era *dreptul comun* în materie comercială, după cum *dreptul comun* în materie civilă în ce privește termenul de apel era de două luni dela comunicare.

Intervine legea de accelerare din 1925.

Prin art. 41 această lege dispune:

„Termenul de apel în materie civilă și comercială este de 15 zile”.

„Acest termen curge în ambele cazuri dela comunicare”.

Deci în materie civilă și comercială de drept comun termenul de apel este de 15 zile dela comunicare.

Cu aceasta dispozițiunile din art. 904 al. 1 și 2 sunt abrogate.

În acest sens s'a pronunțat jurisprudența (2).

Iată ce citim într'o deciziune a Inaltei Curți de Casație:

Considerând că art. 904 cod. com. dispune că în materie comercială, termenul de apel contra hotărârilor pronunțate în primă instanță este de 30 zile; că acest termen începe: pentru sentințele date contradictoriu, din ziua pronunțării lor; pentru cele date în lipsă, din ziua primirii copiei după sentință, că dacă hotărârea s'a dat asupra unei opozițiuni termenul de apel curge din ziua respingerii opozițiunei, fie că sentința s'a pronunțat în lipsă sau contradictoriu cu oponentul.

Considerând că această dispozițiune a format dreptul comun în materie comercială până la promulgarea legii pentru accelerarea judecăților din 19 Mai 1925, căci art. 41 din această lege a abrogat art. 904 din codul comercial dispunând că termenul de apel în materie civilă și comercială este de 15 zile și curge dela comunicarea hotărârei, abrogare care rezultă și din art. 57 al legii din 1925; că această lege formează acum, după art. 53, în materie civilă și comercială procedura unificată de drept comun pe întreg teritoriul țării (3).

Deși prin art. 53 litera a al. 2 al legii din 1925 se

2) C. Apel București, S. IV dec. com. 115 din 5 Iunie 1926, *Curierul Judiciar* 1926 No. 40, pag. 635; Cas. III, dec. 245 din 9 Martie 1928 *Pandectele Săptămânale* 1928, pag. 398.

3) Cas. III, dec. 722 din 4 Iulie 1928, *Pand. Săpt.* 29 din 14 Oct. 1928.

spune că termenele și căile de atac din procedurile speciale de care vorbește al. 1 rămân nemodificate, totuși nu s'a gândit nimeni să pretindă că întreg dreptul comercial ar fi un *drept special* în sensul legii și ar intra în prevederile acestui articol, rămânând în vigoare art. 904 din c. com.

Fără de termenii expresi ai legiuitorului, care arată că legiferează dreptul comun în materie civilă și comercială, n'au rămas ca dispozițiuni speciale în această din urmă materie decât dispozițiunile dela cambie și faliment (4).

Urmează legea de accelerare a judecăților din 1929.

Aceasta din urmă abrogând pe cea din 1925 a înțeles să reinvieze dispozițiunile art. 904 c. com. ?

Aceasta este soluțiunea Curții de apel, care nu o spune expres, dar care făcând aplicațiunea acestui articol, o recunoaște implicit.

Se poate ca fără un text expres de lege să se reinvie o dispozițiune ce nu s'a mai aplicat ani de zile și să se răpească justițiabililor dreptul de apel și cu această un grad de jurisdicțiune ?

Ca să relevăm cât de absurdă ar fi această reinviere de dispozițiuni abrogate este destul să observăm că tot așa s'ar putea considera reinființată opozitiia care a fost abrogată de legea din 1925 dar despre care nu se spune nimic în legea din 1929.

Dar dacă cu toate acestea, considerând art. 904 c. com. reinviat, am voi să facem aplicațiunea lui, nu ne-am isbi de textul formal, chiar al legii celei noi, care în privința căilor de atac conține aceleași dispozițiuni ca și legea din 1925 ?

Intr'adevăr în al. I al art. 32 nu găsim altceva decât ceea ce cuprindea al. 1 al art. 42 din legea veche, iar în al. 2 se sintetizează într'o formulă mai restrânsă ceea ce se spunea în vechea lege în art. 53 litera a aliniatele a și b.

Prin urmare aceluiaș text nu putem decât să-i dăm aceeaș interpretare și trebuie să spunem că fie sub legea din 1925, fie sub legea din 1929 *termenul de apel în materie comercială ca și în cea civilă nu poate fi altul decât 15 zile dela comunicare.*

Dar dacă prin al. 2 al art. 32 din noua lege de accelerare se exceptează „legile și dispozițiunile speciale”, prin aceste cuvinte nu putem înțelege altceva decât că legiuitorul a vizat acele legi și dispozițiuni cari sunt excepțiuni dela dreptul comun civil și comercial, drept comun pe care l-a reglementat în al. 1 al aceluiaș articol.

Cu această interpretare care este, după părerea noastră și logică și echitabilă, toată discuțiunea care s'a făcut dacă dreptul comercial este sau nu un drept special este complet inutilă. De asemenea este inutil să ne întrebăm dacă cu soluțiunea pe care o dăm este satisfăcut sau nu principiul celerității care trebuie avut în vedere în legiuirea comercială.

În interpretarea legii ca și în interpretarea manifestărilor de voință particulară, acolo unde termenii sunt expresi și înțelesul limpede, interpretatorul nu trebuie să caute gânduri ascunse și explicațiuni subtile.

VICTOR FINTEA
și
HERMAN STRULOVICI
Avocați

DAUNELE MORALE ÎN MATERIE DE PRESĂ

Interpretarea Art. 39, 40, 42, și 55 din legea XIV anul 1914 aplicabilă în Ardeal

Art. 39 din legea XIV anul 1914 asupra presei dă drept lezăturii „ca să ceară în afară de restituirea pagubelor materiale cauzate prin publicațiunea prin presă, încă și o satisfacțiune bănească potrivită pentru paguba nematerială adică morală”.

„Quantumul sumei satisfacțiunii pentru paguba nematerială, o stabilește instanța, luând în considerare situația materială a părților interesate”.

„Pretenția de despăgubiri îi compete lezăturii și atunci dacă articolul apărut în presă, nu constituie o infracțiune”.

Prin aceste dispozițiuni legiuitorul a făcut primul pas, încadrând, dreptul lezăturii de a cere satisfacțiune pentru pagubele morale.

Această dispozițiune s'a extins prin art. 28 legea XLI, din 1914 (asupra apărării onoarei) și pentru cazurile de calomnie și insultă cari n'au fost comise prin presă, precum și în cazul prevăzut în art. 227 și 229 c. p. drept crima sau delictul de acuzațiune mincinoase.

Legea presei din anul 1914 nu dispune asupra restituirei pagubelor materiale, pentru că jurisprudența a stabilit-o, și până atunci, prin urmare satisfacțiunea morală trebuie stabilită și atunci, dacă lezaturul nu cere sau instanța nu stabilește paguba materială. (Vezi sentința Curții de Apel Oradea No. 270 din 1929 S. I. din 18 Oct. 1929 și No. 2224 din 1930 din 2 Oct. 1930 dată de Curtea de Apel Timișoara S. I).

Legea presei garantează restituirea atât a pagubei materiale cât și a (art. 39) pagubei morale, deci acțiune de despăgubire se poate intenta pentru orice prejudiciu ce nu are contravaloare materială, sau a cărei contravaloare nu se poate măsura în bani.

Prejudiciu moral

Prejudiciul se poate cauza prin faptul delictuos al publicațiunii sau fără aceasta.

Legea presei admite în ambele aceste două cazuri despăgubiri morale, pentru că din punctul de vedere al pretențiunilor de drept civil a părții lezate, este indiferent, dacă publicațiunea cauzatoare de pagube și scrisă cu rea credință sau din neglijență numai exhaustiază sau nu elementele delictului de calomnie, ori insultă, sau se cuprinde numai între limitele publicațiunii așa zise mincinoase, cari încă nu pot fi pedepsite penalicește.

Partea lezată în orice caz are dreptul a pretinde o apărare de drept civil, cerând ajutorul justiției.

Astfel fiind, despăgubirea morală se poate baza nu numai pe prejudicii provenite din scrierea fapte-

4) În acelaș sens vezi: *Em. Dan*: Procedura Accelerată din 19 Mai 1925, sub art. 41 și 53.

lor, ci și pentru reflexii, deducțiuni, comentarii, scrise cu posibilitate de a leza etc. dacă aceste sunt proprii a cauza daune.

Dacă publicațiunea prin presă constituie un fapt penal, atunci pentru stabilirea despăgubiri civile este competentă instanță penală, care decide în această chestie în sentința penală.

Partea lezată are drept să-și valorifice dreptul său de despăgubire pe cale de procedură civilă dacă :

a) publicațiunea prin presă nu constituie infracțiune sau;

b) articolul publicat în presă constituie infracțiune, însă nu se poate da curs procedurii penale din cauza prescripțiunii (art. 48 legea presei sau amnistiei), (art. 105 pct. 2. Cp.).

Amnistia nu se estinde (art. 119 Cp.), asupra restituirii obiectelor confiscate, și asupra remiterii cheltuelilor de procedură și de avocat sau asupra despăgubirii civile ce compete părții lezate.

Prin urmare în sensul legii presei, lezatul poate primi satisfacțiune pe :

1) cale de procedură penală;

2) cale de procedură penală și cu despăgubire civilă;

3) cale de procedură civilă cu acțiune de despăgubire.

Despăgubirea este interesul exclusiv al lezatului, deci aceasta se poate stabili numai în urma cererii părții lezate.

Stabilirea daunei

Art. 39 al. II din legea presei prevede că la stabilirea quantumului sumei de despăgubire morală, se va avea în vedere situațiunea materială a părților interesate.

Că cine sunt părțile interesate într'un proces de presă, și cari pot fi trași la răspundere atât penalmente cât și civilmente rezultă în mod clar din disp. art. 55 și 56 combinat cu art. 40, 42 din legea presei cari dispun ca despre termenul desbaterei să fie avizați toți aceia, față de cari sentința penală în cadrul acestei legi, ar putea stabili vre-o obligațiune.

Responsabilitatea de presă este graduală și anume: pentru articolul încriminat și publicat într'un ziar periodic răspunde:

a) autorul (art. 33) în lipsa acestuia;

b) redactorul responsabil (art. 35) în lipsa acestuia;

c) editorul (art. 35) și în lipsa acestuia,

d) proprietarul tipografiei sau litografiei (art. 36) iar dacă articolul încriminat s'a publicat într'un produs de presă neperiodic, atunci răspunderea o au:

a) autorul (art. 33) în lipsa acestuia;

b) editorul (art. 34) în lipsa acestuia;

c) proprietarul tipografiei sau litografiei (art. 36).

Părțile interesate: (ca redactorul responsabil, editorul și propr. tipografiei, dacă persoana autorului e cunoscută și numai el singur e pus sub acuză), fiind avizate despre termenele fixate, pot să se prezinte la desbaterea principală personal sau prin procurator, unde în apărarea intereselor lor pot lua cuvântul, mai departe pot uza de acelaș remediu procedural ca și inculpații.

Cine sunt părțile interesate

Astfel fiind e evident că în proces de presă — dacă articolul încriminat s'a publicat într'un produs de presă periodic, părțile interesate sunt de o parte **lezatul** care a suferit dauna morală, — iar de altă parte **autorul** care a scris articolul încriminat (art. 40) sau în lipsa acestuia, **redactorul responsabil** (art. 34) **editorul** care a răspândit ziarul sau publicațiunea și **proprietarul tipografiei** unde s'a tipărit articolul încriminat.

Este evident că prejudiciul cauzat lezatului provine din voința colectivă și inclusivă a autorului sau redactorului responsabil, — a editorului și a tipografului.

Nici unul dintre ei n'ar fi putut cauza prejudiciul comis fără ajutorul și colaborarea celorlalți.

Căci prejudiciul moral cauzat, nu constă în simplul fapt că autorul a scris un articol neadevărat sau injurios, sau acest articol a fost tipărit și multiplicat în tipografie, — ci acest articol tipărit devine cauzator de daune morale sau materiale numai atunci, dacă a fost dat publicității, dacă se răspândește în public.

Prin urmare dacă răspândirea articolului încriminat nu s'ar fi făcut prin ajutorul editorului, atunci activitatea autorului și al tipografului ar deveni de minima importanță sau nici nu s'ar fi putut săvârși infracțiunea penală, sau cauza în primul rând prin publicitate prejudiciul moral.

Astfel fiind, la stabilirea quantumului despăgubirii civile trebuie luată în considerare starea materială nu numai al lezatului, ci în primul rând a acestora, cu a căror concurs și activitate colectivă s'a produs infracțiunea sau s'a cauzat prejudiciul moral.

Repararea prejudiciului

Este normă generală de drept civil și penal că fiecare om care a cauzat altuia cu știință, voință, neglijență sau imprudența sau un prejudiciu, este obligat ca să repare prejudiciul cauzat (art. 1295, 1325 și 1330 C. c. Austr. — art. 998—1000 C. c. Rom. art. 36 c. p. Rom. art. 292 și 311 c. p. Ard.)

Răspunderea faptuitorilor infracțiunii, sau a prejudiciului, este colectivă și solidară, deci pentru repararea prejudiciului cauzat se va aprecia atât

gradul lor proporțional de vinovăție cât și starea lor materială.

Nu se poate nega că în cazul de răspândirea u-nuia ziar periodic care a publicat un articol delic-tuos, — din venitul și câștigul produs prin răspân-dire a beneficiat în primul rând editorul, care din beneficiul realizat plătește atât pe autorul artico-lului încriminat sau pe redactorul responsabil, cât și tipograful.

Cu cât mai bine și într'un stil mai senzațional este scris articolul, cu atât mai mult este căutat ziarul respectiv, iar în urma acestui progres edi-torul beneficiază împreună cu autorul și cu tipog-raful de un venit ridicat, grație talentului autoru-lui ziarist.

Câștig imoral

Că de fapt editorul ziarului și propr. tipografiei își bazează activitatea lor pe un câștig material și imoral necruțând onoarea persoanelor, ci atacând în mod ușuratic și necontrolat tot ce ar fi atrăgător în ochii publicului și propriu a distruge moralul și ordinea în Stat, se poate deduce din următoarele:

Să presupunem că atât editorul, redactorul res-ponsabil cât și tipograful — fiind citați conf. art. 55 legea presei la desbaterea principală, se vor apăra că articolul încriminat s'a publicat fără știrea lor, și deci n'au avut intenție a leza pe reclamant.

Acest caz e verosimil numai atunci dacă atât re-dactorul responsabil, editorul ca și tipograful în ba-za răspunderii lor grăduale au și controlat produ-sul lor de presă cel puțin după apariție, căci dacă din greșeală s'a publicat un articol pe care nu-l în-sușesc, ci îl desaprobă în întregime, atunci au avut posibilitate după apariția ziarului ca în 48 ore să rectifice articolul încriminat, să concedieze pe au-torul ziarist, sau să tragă la răspundere pe redacto-rul responsabil.

În cazul dacă nici rectificarea nu s'a făcut, nici autorul ziarist sau redactorul responsabil n'a fost concediați, pentru publicarea unui articol oprit pe-nalmente, atunci este evident că editorul și tipog-raful sunt într'o strânsă legătură de afaceri pentru promovarea unui câștig material produs prin orice mod și mijloace.

Libertatea presei

Să nu confundăm libertatea și importanța presei cu activitatea acelora, cari sub vălul libertății pre-sei, atacă fără vreo bază și continuă prin atacuri ca să distrugă tot ce e scump pentru oameni muncitori și cinstiți.

Recunoaștem valoarea și necesitatea presei o-biective, care luptă, argumentând pentru un scop, un program, o idee, toate aceste însă numai în in-teresul obștesc și pentru a ridica autoritatea omu-

lui, a statului și a instituțiilor cari fac fundamen-tul societății de azi.

Nu vedem și nu considerăm necesară existența unei prese de bulevard, care trăește și câștigă averi din calomnie și insulte adresate oamenilor cinstiți atunci când aceștia își sacrifică munca și viața ior pentru societatea creatoare.

Instrument de răsbunare

Libertatea presei nu poate să fie un instrument pentru dărămarea liniștei publice, pentru colporta-rea nihilismului, sau un instrument de răsbunare pentru acei cari nu au nici o bază legală să se a-drese forurilor competente.

Îmbogățirea pe nedrept

Nimeni n'are drept să se îmbogățească în dauna altuia, deci e evident că editorul unui ziar periodic împreună cu propr. tipografiei răspund colectiv pentru despăgubiri civile cauzate în urma unui pro-dus de presă, iar starea materială a acestora tre-buește luată în considerare de instanță la stabilirea quantumului daunei morale, cerută de lezatul recla-mant.

Că punctul nostru de vedere este juridic și logic, rezultă și din art. 26 al. III din Constituție care pre-vede că proprietarul publicațiilor periodice în toa-te cazurile este solidar răspunzător de plata despă-gubirilor civile cu autorul, directorul sau redac-torul.

Dacă s'ar avea în vedere situația materială nu-mai a lezatului și al autorului articolului încrimi-nat, atunci s'ar naște o stare înjustă și inechitabilă, în dauna intereselor lezatului pentru că proprietarii ziarelor și a tipografiei, îmbogățiți prin editarea u-nui ziar de scandal — ar putea să angajeze ca au-tor un individ sărac, fără avere, a cărui situație ma-terială nu ar fi proprie pentru a da o satisfacțiune morală în raport cu gravitatea articolului incriminat.

Or, știut este că pedeapsa penală aplicată față de autor fără de a se stabili despăgubiri civile nu atinge situația materială, a editorului și a tipogra-fiei, și atunci acestora s'a creiat o situație favora-bilă de câștigat pe nedrept.

Nu este admisibil ca să fie tolerată îmbogățirea pe nedrept a proprietarilor de ziare și tipografie, cari în dauna lezaților prin infracțiuni evidente își îm-bunătățesc starea lor de avere și de câștig.

Încasarea despăgubirilor stabilite

În ce privește încasarea despăgubirei civile (art. 39) și a cheltuelilor stabilite într'o sentință, — le-giuiitorul prin art. 40 și 42 legea presei a dispus că acele să fie încasate în primul rând dela persoana condamnată sau obligată.

Intrucât amenda, cheltuelile penale și despăgubirea civilă nu s'ar putea încasa dela persoana condamnată sau obligată, suma stabilită se va încasa dela editor întrucât nici aceasta n'ar fi posibilă, atunci se va încasa dela proprietarul tipografiei sau litografiei.

Legea presei în această dispozițiune este foarte clară și precisă.

E vorba despre executarea unei hotărâri definitive, în care autorul a fost condamnat să plătească despăgubiri civile.

Dacă în cursul executării suma stabilită nu s'ar putea încasa (în întregime) dela cel condamnat sau cel obligat, atunci în mod continuativ, instanța competentă pentru ordonarea execuției silite va ordona încasarea dela editor.

În cazul dacă suma stabilită nu s'ar putea încasa (în întregime) nici dela editorul ziarului atunci se va ordona încasarea ei dela proprietarul tipografiei sau litografiei.

Această încasare graduală trebuie ordonată de instanța competentă pentru ordonarea execuției silite, întrucât deși editorul și propr. tipografiei n'au fost obligați prin sentința de fond a instanței de judecată, totuși în sensul art. 55 legea presei fiind avizați despre termenele de judecată, au avut posibilitatea să se apere, nefăcând aceasta, omisiunea lor este egală cu recunoașterea tacită.

Drept de regres în caz de plată

Dar în acest caz atât editorul cât și propr. tipografiei au drept de regres față de cel condamnat (autor) sau în locul căruia au plătit despăgubirea civilă și cheltuelile.

Nu trebuie confundată graduația prev. în art. 40 și 42 legea presei pentru încasarea sumei despăgubirii (care a fost stabilită prin sentință definitivă și) cu graduațiile prev. în art. 33—36 legea presei cari se referă numai la stabilirea sistemului gradual de responsabilitate penală și de presă.

Deci dacă pentru un delict publicat într'un ziar periodic se pot chema în judecată și au responsabilitate de presă: autorul, redactorul responsabil, editorul și propr. tipografiei, după judecarea cauzei de fond și pe baza sentinței definitive și executorie responsabilitatea pentru încasarea sumei de despăgubire civilă o au: condamnatul sau cel obligat, — editorul și în fine propr. tipografiei sau litografiei.

Precădere pentru judecare

În cauzele de presă — procedura penală trebuie efectuată cu precădere (art. 51 legea presei) căci lezatul numai atunci va primi o satisfacțiune adevărată, dacă i se va da posibilitate ca să arate urgent netemeinicia afirmațiilor cuprinse în articolul încriminat.

E dureros că de multe ori autorii articolelor calomnioase nu au curaj să răspundă înaintea instanțelor judecătorești, ci neprezentându-se la desbaterea principală — dau motiv la amânarea judecății.

În aceste cazuri instanța trebuie să ordone aducearea acuzatului cu mandat, — iar martorii absenți să fie pedepsiți conf. art. 194 pr. pen. Ard.

Reprimarea infracțiunilor de presă

O mână de fier și o severitate legală este necesară pentru reprimarea infracțiunilor comise prin presă, — pentru că este știut că în halul de azi a spiritelor omenești atâtate, am ajuns numai în urma atacurilor subversive ale ziarelor de scandal, în fața cărora nu există nici o autoritate, nici țară, nici lege.

Prescripțiune

Urgența pentru terminarea procedurii se bazează pe disp. art. 40 al. III legea presei care prevede că: „creanțele isvorând din răspunderea pentru pagube, atât în cazul art. 39 cât și în cazul art. prezent se prescriu în trei ani socotiți dela sfârșitul anului în care a apărut publicațiunea prin presă.“

Astfel fiind terminarea urgentă a unui proces de presă depinde în primul rând dela președintele completului de judecată care dacă nu va lua la timp măsurile necesare, devine, fără voia sa, ajutorul inculpatului, târăgânând procedura de reprimare.

Cheltueli de procedură

Din art. 39 legea presei rezultă că suma satisfacțiunii pentru dauna morală o va stabili instanța prin apreciere, luând în considerare toate împrejurările și în deosebi situația materială a părților interesate.

Va să zică instanța de judecată e suverană în stabilirea quantumului sumei de despăgubire morală. Nu este legată la suma pretinsă de lezat, având deplină putere ca să stabilească despăgubirea în proporție deoparte cu situația materială a lezatului, iar de altă parte cu situația materială a autorului, sau al redactorului responsabil, al editorului și al propr. tipografiei.

În ce privește temeinicia acțiunii și pretențiunii de despăgubire este suficient dacă instanța de judecată găsește, că partea lezată a suferit prejudiciul moral și drept satisfacțiune a stabilit o sumă corespunzătoare pentru lezat.

Indiferența de quantumul sumei de despăgubire, în sensul art. 479 și 480 pr. pen. trebuie stabilit pentru lezat atât chelt. de repr. adv. cât și chelt. efective dacă s'a deschis acțiune penală contra inculpatului.

În cazul dacă pretențiunea de despăgubire s'a cerut pe cale de proces civil, atunci în conformitate cu disp. art. 424 și 425 pr. civ. precum și art. 50 le-

gea accel. jud. cheltuieli de proces trebuiesc stabilite socotite după suma adjudecată, iar cheltuielile efective (de timbru, taxe) nu pot fi reduse, și trebuiesc stabilite în favoarea lezăturii în măsura în care le-a făcut.

Dr. CAROL NESSELRODE
Judecător-consilier, Oradea

Discursul rostit de către d-l ALFONS HEROVEANU, la Banchetul oferit de Facultatea de drept din Iași, în onoarea d-lui Profesor Louis Josserand

Cher Maître,

Après les récentes visites des éminents professeurs de la Faculté de Droit de Paris: Messieurs H. Capitant et Georges Ripert, nous avons aujourd'hui l'honneur de vous compter parmi nos hôtes.

Le Barreau de Iassy, au nom duquel je vous adresse, cher maître, ces quelques mots de respectueuse admiration tient tout d'abord à applaudir de tout coeur l'occasion d'écouter un représentant de la civilisation européenne.

Lorsque, en 1905, la doctrine et la jurisprudence étaient en core dans l'incertitude et la confusion, sur ce qu'est l'abus du droit quand on essayait de construire une théorie sur ce sujet, avant même d'avoir déterminé la portée exacte de cette expression, quand cette théorie qui nécessairement devait faire partie de la théorie générale de la responsabilité civile, était l'objet de conceptions bien différentes, vous venez nous dire qu'une nouvelle conception du droit, plus en harmonie avec le génie de la race latine, devait s'imposer aux anciens citoyens de la Rome primitive qui avait consacré le droit pour les créanciers de se disputer le corps de leur débiteur et qui regardait comme tout naturel le droit que chaque chef de famille avait d'user en souverain, de la vie de son épouse, de ses enfants et de ses esclaves.

Cette nouvelle conception du droit qui est venu éclairer tout d'abord le droit de la République Française serait — d'après vous — la conception de l'abus du droit à laquelle aboutirait l'évolution des anciennes et rigides institutions romaines.

„Un droit porté trop loin devient une injustice“ dites-vous en 1927, rappelant un vers de Voltaire, lorsque dans L'Esprit des droits et leurs relativités“ vous montrez l'origine de la théorie dans le droit romain fondée sur l'adage cité par Cicéron, *sumum jus summa injuria*.

Mais, en somme, si l'on conçoit que la fin puisse justifier les moyens pourvu, du moins, qu'ils soient légitimés en eux-mêmes, vous précisez sincèrement qu'il serait intolérable que des moyens irréprochables puissent justifier une fin odieuse et moralement inacceptable.

C'est précisément contre une telle éventualité que se dresse la théorie de l'abus des droits qui, selon votre opinion, a pour but le triomphe de l'esprit des droits et par là le règne de la justice non seulement dans les textes de lois et dans les formules abstraites, mais, ce qui est un idéal plus substantiel, dans leurs applications mêmes, et jusque dans la réalité vivante.

La théorie de la relativité juridique — votre création — reçue d'abord avec quelque méfiance, constitue aujourd'hui un juste pivot dans l'orientation des rapports sociaux selon la doctrine moderne.

Et quand, en 1928, nous vous retrouvons dans les secondes „Essais de téléologie juridique“ „Les mobiles dans les actes juridiques du droit privé“, nous avons l'occasion d'admirer le grand professeur embrassant avec compétence et clarté le

problème de l'influence des mobiles sur la validité des actes juridiques dans le droit privé.

Pour le monde juridique en général, l'apparition de cette oeuvre constitue un grand événement. En effet, quoique la question soit traitée du point de vue philosophique vous ne manquez pas de préciser les conséquences pratiques de toutes les théories générales, relatives à divers conflits de droit, qui peuvent apparaître dans la vie juridique des actes. Cela fait que pour nous, les avocats spécialement, votre oeuvre, est non seulement d'une réelle utilité, mais encore désormais indispensable.

Cher maître, par votre „hommage adressé, a la science juridique roumaine“ publié il y a trois jours dans le „Curierul Judiciar“ vous nous comblez d'honneur en nous comptant parmi vos amis.

S'il est vrai que sur le sol roumain les juristes français sont assurés de trouver toujours la plus cordiale et la plus chaude hospitalité, d'obtenir des auditoires nombreux compréhensif et vibrants cela est dû à leur grand mérite.

Au nom de mes collègues du barreau de Iassy permettez moi de vous adresser, non seulement les plus sincères hommages d'admiration, mais aussi l'expression de notre profonde reconnaissance.

C'est dans un vrai élan fraternel — comme vous le dites — que nous vous suivrons — cher maître — dans la montée, vers le même idéal de justice et d'organisation juridique de la communauté humaine.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI SECȚIA IV

Audiența din 22 Mai 1929

Președenția D-lui G. T. IONESCU, Consilier

Jurnal No. 4817

Faliment. Societăți miniere. Dacă sunt comerciale. Soluțiune negativă.

Atât sub vechea cât și sub noua lege a minelor, exploatarea minelor constituie un act civil, iar nu comercial. În consecință, societățile miniere neîntrunind calitatea de comercianți, nu pot fi declarate în stare de faliment.

Curtea,

Având în vedere apelul făcut de „Aurifera“ Soc. Anonimă Română în contra sentinței Com. No. 317 din 929 a Tribunalului Ilfov, Secția I com. prin care a fost declarată în stare de faliment, din oficiu, pentru că, acordându-i-se moratoriul ce a cerut și apoi o prelungire a moratoriului, nu a făcut dovada că a achitat pe toți creditorii săi.

Având în vedere actele dela dosar și concluziile părților din care se constată că Societatea „Aurifera“ constituită în luna Martie 1922, are ca scop principal, după cum rezultă din art. 2 al Statutelor, exploatarea de mine, iar ca scop secundar comerțul de minereuri;

Considerând că art. 15 din legea minelor din 1885, sub care s'a constituit Societatea, prevede că explorarea și exploatarea minelor nu constituiesc acte de comerț și că toate contestațiunile ce s'ar ivi din asemenea acte se vor judeca de Tribunalul civil după regulile dreptului comun, iar art. 52 din noua lege a minelor consideră minele ca niște imobile și dreptul de a le exploata ca pe un drept real imobiliar, deci de natură civilă, deoarece operațiunile asupra imobilelor sunt prin natura lor operațiuni cu caracter civil;

Că prin urmare, atât sub vechea cât și sub noua lege a minelor, exploatarea minelor constituie un act civil, iar nu comercial.

Considerând că nici din cauza calității de comerciant a Soc. „Aurifera“ exploatarea de mine din care derivă creanța

pentru care a fost declarată nu poate fi considerată ca act de comerț deoarece deși art. 52 din noua lege a minelor prevede că exploatarea miniere nu se pot face decât de societate anonime constituite cu formule cerute de codul de comerț, deci de societățile civile constituite sub forma societăților anonime nu sunt supuse regulilor codului de comerț, în ce privește falimentul.

Că rațiunea art. 52 din noua lege a minelor, nu a fost decât ca exploatarea de mine să se facă de societăți cu capitaluri iar art. 236 c. com. a avut de scop să nu lase la voiața părților care, pentru o societate civilă, adoptă forma societății anonime aplicarea unei reguli de ordin publică cum este falimentul.

Că, prin urmare, față cu art. 236 cod com. nu se poate trage nici un argument decisiv din art. 52 din noua lege a minelor, chiar dacă acest articol ar fi aplicabil Soc. „Aurifera” care a fost constituită sub vechea lege a minelor.

Considerând că Societatea apelantă, nu poate fi socotită ca comerciantă nici pentru motivul că în actul său constitutiv se prevede că are ca scop secundar și comerțul de minereuri, deoarece pe de o parte nu s'a dovedit că exercită în mod efectiv un asemenea comerț, iar pe de altă parte, o societate nu încetează de a fi civilă dacă, pe cale de accesorie, săvârșește un act de comerț.

Că, din actele dela dosar și în special în actul de expertiză dela prima instanță rezultă, că datoria Societății deriva numai din operațiunile relative la punerea în valoare și exploatarea minelor sale, deci are un caracter civil, iar nu comercial.

Că, prin urmare, nu este îndeplinită nici una din cele două condițiuni cerute de art. 695 cod com. pentru că Soc. „Aurifera” să poată fi declarată în stare de faliment.

Că astfel fiind, apelul câtă a se admite și a se ridica starea de faliment.

Pentru aceste motive redactate de d-l consilier G. T. Ionescu, Curtea admite apelul și ridică starea de faliment!

(ss) G. T. Ionescu, N. Hariton, V. Bordeianu.

Grefier (ss) Conea

NOTĂ

Condițiunea juridică a întreprinderilor petrolifere*)

În ce privește întreprinderile miniere sau petrolifere, este de observat că titularii lor — persoane fizice sau juridice (societăți) — nu sunt considerați comercianți prin aplicarea conceptului juridic de întreprindere ca act obiectiv de comerț *complex*. Calificarea lor ca atare provine din faptul că titularii întreprinderilor petrolifere exercită, în chip profesional, nu acte de comerț complexe, ci acte obiective de comerț *simple* în sensul art. 3 No. 1 c. com.

Intr'adevăr, prin contractul de concesiune, fundamental deosebit de contractul de arendă, concesionarul dobândește, *nu mina ca proprietate imobiliară*, și nici *simpla posesiune* ca în contractul de arendă spre a culege produsele solului, ci *mine-reul* din mină, anticipat mobilizat prin intențiunea

părților (1), în scopul de a-l retransmite mai departe publicului fie în aceeași stare naturală în care a fost *extras* (iar nu produs), fie după ce a suferit mai întâi transformări mecanice.

Prin urmare, în această materie nu poate fi vorba de o speculațiune asupra imobilelor, implicit interzisă prin dispozițiunile *eliminative* (2) ale art. 3 c. com. După cum afirmă Curtea de Casație din Roma, prin deciziunea sa din 19 Ianuarie 1903: „In concesiunea temporară a unei mine contractarea privește *mineralul de extras*. Concesiunea nu privește *proprietatea minei, sau a unei părți din ea, și nici nu modifică condițiunea dreptului de proprietate, ci limitează numai dreptul concesionarului la produsul minei pe un period de timp determinat*, (3). S'au, după cum se exprimă și mai energetic Bolaffio, op. cit. I, p. 174 No. 3:

„Substanțialmente se exclude *locațiunea minei* întrucât o locațiune de lucruri consumabile nu este posibilă. Mina nu reproduce materialul care, fie chiar în mod lent, se extrage din ea. Așa încât, la sfârșitul contractului, nu se mai restituie mina ast-

1) Si, le bien vendu est considéré, par anticipation, comme un meuble, c'est évidemment en raison des *mobiles* auxquels les parties ont obéi en contractant à son occasion et du *but* qu'elles se proposaient d'atteindre; le *mobile-but* est ici décisif, il réagit et sur la *nature* de l'objet du contrat et sur le contrat lui-même, encore cependant qu'il n'en représente nullement l'un des éléments constitutifs et qu'il ait, par rapport à l'opération juridique à laquelle il se rattaché, un caractère extrinsèque; les parties ont considéré l'objet du contrat *in futurum*, en tant que détaché du fonds auquel il adhère encore; elles ont fait une anticipation d'ordre intellectuel qui explique et qui détermine la *mobilisation par anticipation*; en devançant les événements, leur *volonté* a imprimé à un bien le caractère qu'il aura prochainement; le présent s'abolit dans l'avenir parce que *c'est l'avenir que les parties contractantes ont eu en vue*.

„Applications. — Ce n'est pas seulement aux récoltes sur pied proprement dites que la jurisprudence fait application de la théorie de la mobilisation par anticipation; c'est aussi... à *toutes les matières minérales* incorporées dans le sol; les produits d'une mine ou d'une carrière, encore qu'intégrés actuellement au sol, sont mués prématurément en meubles lorsqu'ils sont envisagés par les parties sous l'angle de leur destinée future”. Louis Josserand, *Cours de droit civil*, vol. I, no. 1383—1384, p. 691.

2) Materia comercială este determinată și delimitată în special de dispozițiunile art. 3 c. com.; de câte ori este vorba de a determina comercialitatea unei operațiuni juridice va trebui să ne referim exclusiv la dispozițiunile art. 3 fie în chip principal (act obiectiv de comerț), fie prin teoria conexiunii, fie prin teoria comercialității subiective (art. 4). Astfel că orice operațiune care nu se încadrează în dispozițiunile acestui text de lege, nu poate fi considerată comercială. Aceasta nu însemnează însă că interpretarea art. 3 trebuie să se facă restrictiv: este generalmente admis că dreptul comercial nefiind un drept excepțional, ci o altă latură a dreptului privat, interpretarea sa se poate face și extensiv de ex. prin analogie, și deci de câte ori se verifică principiul care stă la baza unuia din aliniatele sale se aplică și la operațiuni de alt gen.

3) Citată de Bolaffio, Commentario, I, p. 174 nota 5.

*) A se vedea în prealabil studiul nostru publicat în No. jubiliar din 4 Mai 1931, al acestei reviste: *Conceptul de întreprindere în codul de comerț în vigoare și anteproiectul codului comercial*.

fel cum a fost concesionată în momentul în care a fost transferată printr'o concesiune temporară. *Prin uz mina se epuizează*".

În consecință, deși generalmente la întreprinderile miniere sau petrolifere se întâlnește aceeași organizare metodică și sistematică a celor trei factori economici: natură, capital și muncă, verificându-se astfel deodată atât opinia lui Vivante cât și aceea a lui Rocco și Carnelutti (de intermediațiune în schimbul muncii), totuși ceiace caracterizează întreprinderea economică minieră sau petroliferă drept comercială, nu este conceput *juridic* de întreprindere, ci exclusiv natura *intrinsecă* obiectiv comercială a actelor *simple* de comerț pe cari le săvârșește, prevăzute de art. 3 No. 1 și 2, adică: dobândirea cu intențiunea de înstrăinare a unui bun mobilier corporal (minereul), precum și în mod corelativ, vânzarea acestor bunuri precedată de o astfel de dobândire comercială. După cum observă cu drept cuvânt tot Bolaffio, ceiace conferă întreprinzătorului de mine sau petrol calitatea de comerciant este „*natura intrinsecă a operațiunii*” adică considerată ca act *izolat* obiectiv de comerț, iar nu pentru că se exercită sub forma complexă de întreprindere.

Bine înțeles însă că actul (concesiunea) este comercial pentru dobânditor, iar nu și pentru proprietarul minei sau zăcământului de petrol.

Cu toate acestea — fiindcă dinadins am dat acest exemplu spre a pune în relief eroarea deciziunii de mai sus a Curții de Apel din București s. IV — dacă ipotetic nu s'ar admite această interpretare *extensivă* a art. 3 No. 1 și 2 c. com., generalmente admisă de doctrină și jurisprudență (4), este de observat că, în orice caz, în dreptul nostru pozitiv, titularii fondurilor industriale *miniere* sau petrolifere sunt comercianți și prin *teoria întreprinderii ca act obiectiv de comerț complex*.

4) Într'adevăr art. 3 no. 1 și 2 vorbește despre *cumpărare* și *vânzare comercială*. Concesiunea nefiind nici vânzare și nici cumpărare, nu ar intra în dispozițiunile acestor două aliniate. Este de observat însă că grație teoriei mobilizării prin anticipație, în esență concesiunea este tot un act de *dobândire* a unor bunuri mobile corporale cu *intențiunea* de a fi transmise publicului mai departe. Prin urmare se verifică același principiu care stă la baza celor două aliniate citate. A se vedea în ce privește posibilitatea de interpretare extensivă a art. 3, I. N. Fințescu, Curs de drept comercial, I, no. 29, p. 44; Rocco, Principii di diritto commerciale, p. 160: „Prin analogie nu se crează norme noi, ci se pun în lumină norme deja existente în sistemul dreptului comercial, printr'un proces care consistă în a deduce din norma expresă prevăzută pentru cazul reglementat, o normă mai generală decât cea presupusă și deci în mod tacit voită de legiuitor, care cuprinde atât cazul reglementat cât și pe cel nereglementat. Această normă generală implicată în norma specială expresă este tot o *dispozițiune*, și e o *dispozițiune* care, dedusă din norma dreptului comercial scris, împiedică aplicarea fie a uzurilor (în Italia uzurile se aplică în comerț înaintea dreptului civil), fie a dreptului civil...”

Într'adevăr, art. 3 No. 9 c. com. prevede că sunt fapte de comerț întreprinderile de fabrici și manufactură. Pe de altă parte art. 5 c. com. prevede că vânzarea produselor pe cari proprietarul sau cultivatorul le are de pe pământul său, sau cel cultivat de dânsul, nu constituie un act obiectiv de comerț. De unde rezultă, în prim rând, că acest din urmă text nu se poate apleca la întreprinderile miniere sau petrolifere deoarece concesionarul nu este nici proprietarul și nici *cultivatorul* minei. Acesta nu este decât un posesor precar al minei, după cum tot un posesor precar al solului este și cumpărătorul unei păduri spre exploatare, atât timp cât durează concesiunea în virtutea căreia concesionarul are dreptul de a *extrage* minereul (bun esențialmente mobilier prin destinațiunea lui contractuală și economică) spre a-l transmite mai departe publicului.

Scopul *principal* al concesiunii miniere nu este deci acela de a transfera dreptul de proprietate asupra minei, *incorporată* solului, și nici de a transfera simpla posesiune asupra minei, posesiune care nu este decât un efect necesar în vederea realizării scopului concesiunii, ci acela de a transfera în patrimoniul concesionarului proprietatea ideală asupra minereului sau petrolului din mină sau zăcământul de petrol, prin esență (destinațiune) proprietate mobilieră, a cărei valoare urmează a dobândi o realitate concretă prin extragerea minereului sau petrolului din mină sau zăcământ. *Prin concesiune nu se transferă dreptul de proprietate asupra subsolului*.

Prin urmare art. 5 din codul de comerț nu poate fi invocat în sprijinul necomercialității întreprinderilor miniere sau petrolifere decât în cazul când exploatarea o face însuși proprietarul solului.

Exclusă deci aplicarea acestui text, pe baza căruia întreprinderile *agricole* nu pot fi nici odată considerate comerciale, afară doar de cazul când agricultura este numai un accesoriu al unei întreprinderi industriale comerciale (ex. fabrici de zahăr), art. 3 No. 9 c. com. joacă în voe: extragerea minereului sau petrolului de către concesionar desăvârșindu-se prin organizațiuni tehnice, metodice și sistematice, de mașini (fabrici) și de personal ajutător (munca altora) absolut indispensabil (manufactură), ori de câte ori se va constata existența unor astfel de organisme, indiferent de proporția în care cei trei factori economici intervin, — ele (întreprinderile miniere sau petrolifere) urmează a fi considerate comerciale, nu numai pe baza art. 3 No. 1 și 2, dar și în virtutea art. 3 No. 9, asemenea întreprinderi fiind necesarmente acte obiective de comerț *complexe* având puterea legală de a conferi celor cari le exercită în chip profesional calitatea de comercianți.

De altfel Bolaffio consideră comercianți pe titularii întreprinderilor miniere pentru ambele consi-

derațiuni de text: „Proprietarul unei cariere sau mine, care îi cedează exercițiul unui terțiu, face un act civil, pentru că vinde altora produsele solului său; pe când, dimpotrivă, concesionarul care dobândește de la proprietar piatra sau mineralul spre a-l extrage pentru ca apoi să-l revândă, fie că-l vinde în stare naturală, fie că-l vinde după ce l-a supus unei transformări industriale, face un act de comerț. În primul caz, dobândind materialul pentru a-l vinde și revanzându-l, îndeplinește o operațiune prevăzută în primele două numere ale art. 3; în al doilea caz, uzând de mașini și instrumente, precum și de manopera lucrătorilor, și activând o industrie pentru confecționarea materiei extrase, exercită și (înoltre) întreprinderea de manufactură prevăzută de acelaș articol 3 la No. 8”.

Iată însă cari sunt considerațiunile pentru cari Curtea de Apel din București s. IV, prin deciziunea amintită, a decis că o societate anonimă minieră (auriferă) nu este comerciantă:

„Considerând că art. 15 din legea minelor din 1885, sub care s'a constituit societatea, prevede că explorarea și exploatarea minelor nu constituiesc acte de comerț și că toate contestațiunile ce s'ar ivi din asemenea acte se vor judeca de tribunalul civil după regulile dreptului comun; iar art. 52 din noua lege a minelor consideră minele ca niște imobile și dreptul de a le exploata ca pe un drept real imobiliar, deci de natură civilă, deoarece operațiunile asupra iombilelor sunt prin natura lor operațiuni cu caracter civil:

„Că, prin urmare, atât sub vechea cât și sub noua lege a minelor, exploatarea minelor constituie un act civil, iar nu comercial”.

Iar mai departe Curtea motivează:

„Considerând că nici din cauza calității de comerciant a Soc. „Aurifera” exploatarea de mine din care derivă creanța pentru care a fost declarată nu poate fi considerată ca act de comerț, deoarece, deși art. 52 din noua lege a minelor prevede că exploatarea minieră nu se pot face decât de societăți anonime, constituite cu formele cerute de codul de comerț, deci de societăți comerciale, însă art. 236 cod. comerț prevede că societățile civile constituite sub forma societăților anonime nu sunt supuse regulilor codului de comerț în ce privește falimentul.

„Că rațiunea art. 52 din noua lege a minelor nu a fost de cât că exploatarea de mine să se facă de societăți cu capitaluri, iar art. 236 a avut de scop să nu lase la voiața părților care, pentru o societate civilă, adoptă forma societății anonime, aplicarea unei reguli de ordine publică cum este falimentul.

„Că, prin urmare, față cu art. 236 c. com. nu se poate trage nici un argument decisiv din art. 52 din noua lege a minelor, chiar dacă acest articol ar fi aplicabil Soc. „Aurifera” care a fost constituită sub vechea lege a minelor”.

Or, în ce privește acest din urmă motiv, este de observat că între art. 32 din legea minelor dela 1924, după care exploatarea minelor nu se poate face decât de către societăți anonime întrunind, pe lângă condițiunile cerute de codul de comerț, și condițiunile speciale cerute de legea minelor de atunci, ameliorate prin legea din 1929, pe deoarte

și art. 236 din codul de comerț nu există absolut nici o legătură directă.

Ceiace caracterizează o societate drept comercială nu este în nici un caz forma sa constitutivă, ci obiectul său comercial (art. 77 c. com.).

Prin urmare Curtea trebuia să motiveze numai dacă obiectul societății, a cărei ridicare a stării de faliment se cerea, este sau nu de natură obiectiv comercială. Și, după cum se oprea la o soluțiune sau alta, motivarea sa era suficientă. Desigur însă că Curtea a ținut să răspundă sentinței pe care o reforma în sensul că simplul fapt al unei societăți de a se investi cu formă anonimă nu este suficientă a-i conferi necesarmente calitatea comercială dacă și obiectul ei nu este de natură comercială, cum în mod eronat stabilise prin sentința sa tribunalul care declarase societatea în stare de faliment (5):

Singura problemă de reținut era deci aceea de a se ști dacă obiectul unei întreprinderi miniere, indiferent dacă se exercită sub firmă individuală sau sub formă de societate comercială, este sau nu de natură comercială.

În ce privește această chestiune, care constituia obiectul primului motiv de apel, nu încapă nici o îndoială că nimeni nu contestă că *mina este*, după cum declară în mod expres art. 52 din legea minelor din 4 Iulie 1924, o *proprietate imobiliară*. Mina, ca atare, face necontestat parte integrantă din sol, este încorporată acestuia prin însăși firea lucrurilor și desigur legea nu putea decât să confirme iar nu să denatureze o astfel de stare de lucruri. De aceea nici nu era nevoie ca legea minelor din 1924 să prevadă în mod expres că mina este o proprietate imobiliară, după cum nu a simțit această necesitate de exprimare nici vechea lege a minelor din 21 Aprilie 1895 și nici noua lege a minelor din 28 Martie 1929, această concluziune rezultând din însăși ordinea firească a lucrurilor. Iar pe de altă parte art. 52 din legea minelor nu face decât să repete în chip inutil acelaș principiu consacrat de art. 462 din codul civil.

De asemenea nu era nevoie ca legea minelor să prevadă în mod expres, prin acelaș art. 52, că asupra minei se pot constitui ipotece și privilegii (al. III) și nici că mașinile, clădirile, puțurile, sondele și alte lucrări anexe instalate la suprafață sau subterane sunt imobile (al. IV), sau că aparatele, unelte și caii servind la exploatarea minei sunt imobile prin destinațiune (al. V), deoarece toate aceste texte nu sunt decât confirmarea și aplicațiunea principiilor corespunzătoare din codul civil

5. A se vedea sentința Trib. Ilfov s. I com., no. 317 din 18 Februarie 1929 (nepublicată): „Comercianții sunt nu numai cei ce fac în mod obișnuit acte pe cari legea le califică drept fapte de comerț, dar și acei căroro legea le dă o asemenea însușire trasă din împrejurarea că s'au înveșmântat într'una din formele prescise de ea pentru societățile comerciale”.

(art. 462 și urm.), iar nici de cum o derogare dela aceste principii.

Or am văzut că nu dreptul de proprietate asupra minei, sau asupra celorlalte bunuri cari se unesc în chip natural sau artificial cu mina proprietate imobiliară, interesează pentru a caracteriza actul juridic al concesionarului de a dobândi, prin actul de concesiune, proprietatea ideală asupra minereului (mobil prin anticipațiune) spre a-l transmite mai departe publicului.

Ceia ce interesează este numai și numai natura juridică a acestui din urmă act, fie exercitat în chip izolat, fie sub forma complexă de întreprindere, adică *acțiunea* juridică din partea concesionarului, iar nu natura imobiliară a minei cu acecesoriile sale, asupra căreia concesionarul nu dobândește nici un drept de proprietate imobiliară.

Singurul punct care ar putea da naștere la discuțiune este numai următoarea dispozițiune prevăzută atât de art. 52 din legea minelor dela 1924 cât și de legea minelor din 1929 (art. 16) și de art. 7 din vechea lege din 1895: „*dreptul de a exploata o mină este un drept real imobiliar*”. Și anume: ce se înțelege prin acest drept imobiliar de exploatare?

Dela început observăm că această dispozițiune nu influențează întru nimic soluțiunea problemei noastre. Art. 491 din codul civil prevede clar că: „Proprietarul poate face sub fața pământului toate construcțiunile și săpăturile ce găsește de cuviință, și trage din el toate foloasele ce acestea ar produce, *afară de modifi cațiunile prescrise de legi și regulamentele privitoare la mine*, precum și de legile și regulamentele polițienești”. O veche restricțiune deci a dreptului quiritar de proprietate. Proprietarul unei mine nu este liber de a o exploata decât cu respectul restricțiunilor prescrise de legi dictate de considerațiuni de ordin superior. Ori, în aplicarea acestui principiu din dreptul civil, art. 6 din legea minelor dela 1895 prevede următoarele: „Dacă, în urma exploatărei, se dovedește că gisementul comportă *exploatarea*, Ministerul din propria lui inițiativă sau sesizat de o terție persoană, va întreba pe proprietar dacă vrea, sau nu să procedeze la exploatarea minei, *supunându-se dispozițiunilor de față*”.

„In caz de refuz din partea proprietarului suprafeței, Statul poate conceda exploatarea unei terțe persoane, rămânând proprietarului foloasele specificate la art. 55.

„In caz când proprietarul se declară gata a exploata mina și el nu va fi fost tot deodată și explorator terța persoană care a explorat mina, va fi copărtașă la concesiunea minei cu proprietarul suprafeței, în condițiunile cari se stabilesc prin legea de față”.

Prin urmare, chiar sub regimul *mult mai liberal al legii minelor din 1895*, proprietarul unei mine nu

putea să o exploateze decât în urma unei recunoașteri obținută din partea autorității publice competente, recunoaștere care *a fortiori* era necesară și pentru oricare concesionar. Singurul drept neîngrădit al proprietarului suprafeței asupra subsolului era numai acela de explorare întrucât pe baza art. 4 partea finală din zisa lege „proprietarul suprafeței este (era) dispensat de a cere o asemenea încuviințare” (6).

Această recunoaștere din partea autorității publice constituite formează ceia ce se numește *dreptul de exploatare*, drept care nu trebuie în nici un caz confundat cu dreptul particular, derivând pentru concesionar din actul de concesiune.

„Dreptul de exploatare — spune art. 7 din legea dela 1895, imediat deci următor art. 6 citat mai sus — *ce se obține astfel*, se concede șaptezeci și cinci de ani, el este *imobiliar*, transmisibil ca orice alt bun susceptibil de ipotecă și privilegii și *distinct de proprietatea suprafeței*”.

Cu alte cuvinte această prerogativă a titularului suprafeței de a uza sau dispune de dreptul său de proprietate asupra minei neputând fi pus în valoare decât printr'o recunoaștere a autorității publice, această recunoaștere, a cărei durată era nu mai puțin de 75 de ani, era considerată *ope legis* ca un drept imobiliar de exploatare susceptibil de transmisiune deodată cu concesiunea minei. Și, în acest fel, se și explică distincțiunea netă dintre dreptul de exploatare propriu zis, de natură imobiliară pe deoparte și dreptul de concesiune pe ce altă parte care, în virtutea art. 1 din legea consolidărilor din 5 Iulie 1913, este un *drept real imobiliar*, conform deci *cu natura mobilă* a minereului (mobil prin anticipațiune) care constituie adevăratul obiect principal al contractului de concesiune.

Altfel distincțiunea legală între cele două drepturi diferite nu ar avea nici un sens, ar fi chiar o contradicțiune *in terminis*, ceia ce este inadmisibil de presupus că ar fi stat în mintea autorului legii minelor și aceleia a consolidărilor petrolifere.

De remarcat chiar că art. 9 din legea dela 1895 prevede că „*materiile extrase*” dintr'o mină, adică minereul, sunt bunuri *mobile*, ceia ce justifică încă odată mai mult evidența distincțiunei legale între cele două drepturi cu totul diferite: de exploatare și de concesiune. Iar pe de altă parte faptul că art. 13 din aceiași lege, nereprodus în legile ulterioare asupra minelor, prevede că: „Exploatarea minelor și explorările *nu constituiesc acte de comerț* și nu sunt supuse patentelor. Toate contestațiunile ce s'ar ivi în asemeni exploatări și explorări *se vor judeca de tribunalele civile, după regulile dreptului*”

6) Actualmente, pe baza art. 6 din legea minelor din 1929, nici acest drept de explorare nu mai este liber chiar pentru proprietarul suprafeței din zone de drepturi câștigate. Este întotdeauna necesar un permis de explorare, pentru care, în materie de petrol, nu se acordă decât societăților.

comun" — nu are nici o înrăurire asupra comercialității obiective a actului de concesiune, pentru concesionar, sau a întreprinderii miniere, întrucât acest text se referă exclusiv la rezolvarea litigiilor referitoare la însuși dreptul de exploatare, a cărui recunoaștere publică se face printr'o procedură mai mult sau mai puțin complicată zisă de validare, etc., iar nici de cum la raporturile particulare dintre concedent și concesionar. Acestea sunt supuse și ele unei proceduri zisă de consolidare, dar această procedură privește mai mult siguranța terților concesionari în contra adevăraților proprietari necunoscuți ai solului (consacrarea teoriei proprietarului aparent), decât natura reală *mobiliară* a raportului de concesiune dintre părțile contractante (art. 1 din l. consolidărilor din 1913).

Prin urmare nici acest din urmă text (art. 13) plasat exact imediat după textele referitoare la dreptul de exploatare, distinct de dreptul de concesiune, și care se pretinde că prin legile posterioare nu a fost abrogat (v. art. finale atât din legea dela 1924 cât și din legea dela 1929), nu poate fi determinant în cauză spre a schimba soluțiunea susținerilor noastre.

Iar această argumentare se menține *a fortiori* și în regimul legilor din 1924 și 1929 întrucât prin aceste legi cari, cu excepțiunea drepturilor anterior câștigate, desființează chiar proprietatea privată asupra subsolului, prerogativa dreptului de proprietate referitoare la exploatarea subsolului a fost și mai mult îngădită, aproape până la desființare.

Astfel că, din cele ce preced rezultă, fără nici o îndoială, că textele din diferitele legi asupra minelor, ca și acelea din legea consolidărilor petrolifere din 1913, nu influențează întru nimic asupra dispozițiilor din codul de comerț referitoare la natura juridică a actelor săvârșite de concesionar în vederea realizării scopului pentru care a contractat concesiunea. Este vorba de un scop obiectiv comercial, fie prin aplicarea art. 3 No. 1 și 2, fie prin aplicarea art. 3 No. 9, de unde rezultă deci ca toți aceia cari exercită asemenea acte în chip profesional întrunesc personal calitatea de comercianți.

În consecință, spre deosebire de cele ce a hotărât Curtea de Apel din București s. IV, prin deciziunea amintită, aceste persoane pot fi declarate în stare de faliment, după cum pot beneficia în acelaș timp și de toate avantajile pe cari legea comercială le pune la îndemână: forța probantă a registrelor, beneficiul concordatului preventiv, etc. (7).

În sfârșit lăsând la o parte evidența chestiunii de principiu, care nouă ni se pare incontestabilă,

7) La rândul său societatea al cărei faliment a fost ridicat de către Curtea de Apel din București prin deciziunea de mai sus culesese mai înainte toate avantajile unui moratoriu antefalimantar, pe temeiul calității sale de societate cu obiect comercial, temeiu care a încetat de a mai avea ființă când a fost vorba de faliment.

din punct de vedere al rațiunii practice ar fi să se meargă chiar în contra economiei generale dacă s'ar recunoaște principial că asemenea organisme complexe economice, din cari unele domină chiar piața internațională, nu sunt supuse nu numai avantajilor dar și rigurilor legii comerciale.

Întreprinderile miniere petrolifere sunt și rămân deci comerciale, supuse ca atare legii falimentului.

STELIAN IONESCU

Doctor în Drept
Judecător de ședință Trib. Ilfov

PROCES VERBAL DE ELAGRANT DELICT SILVIC

Poate fi modificată valoarea materialului, stabilită de inginerul silvic, în concluziunile sale?

Unui locuitor ale cărui vite au fost prinse păsând în pădurea Statului, i s'a dresat proces-verbal de flagrant delict silvic. În concluzii, inginerul silvic a calculat greșit valoarea materialului și a impus pe contravenient la plata unei sume mai mare decât cea arătată de textul codului silvic. În fața instanței de judecată, inculpatul n'a tăgăduit verosimilitatea procesului-verbal de flagrant delict silvic, declarând că nu se înscrie în fals, dar a arătat tribunalului că valoarea materialului este exagerată și nelegal calculată, și a cerut să fie condamnat conform cu tarifele arătate în codul silvic.

Se pune acum întrebarea dacă astfel fiind situația, instanța de judecată are căderea să modifice procesul-verbal dresat infractorului, și să treacă peste concluziile inginerului silvic.

Dela început trebuie să observăm că din procesul-verbal de flagrant delict, care face dovada până la înscrierea în fals — conform art. 81 al II cod silvic — fac parte și concluziile inginerului silvic. Aceste concluziuni, însă, îmbracă ele oare caracterul întregului proces-verbal de flagrant delict, chiar când sunt greșit calculate acolo, sau sunt crezute valabile numai dacă valorile corespund textului și tarifelor anexate ?

Conform art. 59 al. II cod silvic, „delicvenții și contravenienții vor fi condamnați atât la valoarea materialului cât și la despăgubiri civile”; iar al. III al aceluiaș articol arată că „valoarea și amenda vor fi acelea prevăzute în lege sau în tarifele anexate la dânsa”. Finele aceluiaș articol, care obligă pe inginer să stabilească valoarea materialului și amenda în conformitate cu textele legii și anexele ei, *oprește pe judecători să reducă valoarea materialului prevăzută în lege sau în tarifele ei*. Prin urmare, din textul citat, reiese restricțiunea pusă de lege judecătorilor de a modifica valoarea materialului și amenda — dar numai în cazul când valoarea și amenda sunt aplicate conform legii; — când însă instanța de judecată verificând calculul valorilor din concluziile inginerului silvic, le găsește inexacte sau nelegale, atunci, poate să le corecteze, reducându-le sau majorându-le, până la justa aplicare a textelor fără a înfrânge tăria procesului-verbal de flagrant delict, care rămâne intact, când cuprinde adevărul. Astfel supravegherea bunei aplicări a legii ar rămâne un principiu iluzoriu, iar dreptatea schilodită de erorile sau nebăgarea de seamă a agenților însărcinați cu paza averii statului. *Nam, errare humanum est. perseverare diabolicum...*

L. S. BELCIN